

Κική Δημουλά 1931-2020

Η Κική Δημουλά έφυγε αλλά οι σίχοι της την καθιστούν αθάνατη

Επιμέλεια κειμένων: Δημήτρης Συμεωνίδης JP

Διακεκριμένη και πολυβραβευμένη ποιήτρια της δεύτερης μεταπολεμικής γενιάς, με μεγάλη απήχηση στο αναγνωστικό κοινό. Η Βασιλική Ράδου, όπως ήταν το πατρικό της όνομα, γεννήθηκε στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου του 1931, με καταγωγή από την Καλαμάτα. Μετά τις εγκύκλιες σπουδές της, προσελήφθη ως υπάλληλος στην Τράπεζα της Ελλάδος, στην οποία εργάστηκε επί 25 χρόνια, έως το 1974, οπότε και συνταξιοδοτήθηκε. Για μια οκταετία εργάστηκε αποσπασμένη στη σύνταξη του περιοδικού Κύκλος, που εξέδιδε η τράπεζα, με λογοτεχνικό και οικονομικό περιεχόμενο, στο οποίο δημοσιεύονταν κείμενά της. Το 1954 παντρεύτηκε τον ποιητή Άθω Δημουλά (1921-1986), ο οποίος εργαζόταν ως πολιτικός μηχανικός στους Ελληνικούς Σιδηροδρόμους. Το ζευγάρι απέκτησε δύο παιδιά, τον Δημήτρη (1956) και την Έλση (1957).

Η Κική Δημουλά πρωτοεμφανίστηκε στα γράμματα το 1952 με την ποιητική συλλογή Ποιήματα, την οποία αποκέρυξε μετά από λίγο και την απέσυρε από την κυκλοφορία. Από τότε εξέδωσε τις ποιητικές συλλογές:

Έρεβος (1956), Ερήμην (1958), Επί τα ίχνη (1963), Το λίγο του κόσμου (1971), Το τελευταίο σώμα μου (1981), Χαίρε ποτέ (1988), Η εφηβεία της λήθης (1994), Ενός λεπτού μαζί (1998)

Ποιήματα (συγκεντρωτική έκδοση 1998), Ήχος απομακρύνσεων (2001), Χλόη θερμοκηπίου (2005), Συνάντηση (Ανθολογία με εβδομήντα τρία ζωγραφικά έργα του Γιάννη Ψυχοπαίδη, 2007), Μεταφερθήκαμε παραπλεύρως (2007), Τα εύρετρα (2010).

Το 1972 τιμήθηκε με το Β' Κρατικό Βραβείο Ποίησης για τη συλλογή Το λίγο του κόσμου, το 1989 με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης για τη συλλογή Χαίρε Ποτέ, το 1996 με το Βραβείο Ουράνη της Ακαδημίας Αθηνών για τη συλλογή Η εφηβεία της λήθης και το 2001 με το Αριστείο των Γραμμάτων της Ακαδημίας Αθηνών, για το σύνολο του έργου της. Τον ίδιο χρόνο της απονεμήθηκε ο Χρυσός Σταυρός του Τάγματος της Τιμής από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο.

Το 2002 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, η τρίτη μόλις γυναίκα, που έτυχε αυτής της τιμής, από το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα της Ελλάδας. Οι βραβεύσεις για την Κική Δημουλά συνεχίστηκαν το 2009 με το Ευρωπαϊκό Βραβείο Λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου της και το 2010 με το Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας, επίσης, για το σύνολο του έργου της. Ποιήματά της έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες του κόσμου (Αγγλικά, Γαλλικά, Ισπανικά, Ιταλικά, Πολωνικά, Βουλγαρικά, Γερμανικά, Σουηδικά κ.ά.).

Η Κική Δημουλά έχει να επιδείξει και ένα μικρό σε έκταση αφηγηματικό έργο, μία επιλογή του οποίου περιέχεται στο βιβλίο Εκτός Σχεδίου (2005). Κυκλοφορούν, επίσης, η ομιλία που εκφώνησε στην Ακαδημία Αθηνών κατά την τελετή υποδοχής της με τίτλο Ο Φιλοπαίγμων Μύθος (2004) και η ομιλία της στην Αρχαιολογική Εταιρεία με τίτλο Έρανος σκέψεων (2009).

Ο ποιητικός λόγος της Κικής Δημουλά ακολούθησε μια εξελικτική πορεία, με επιδράσεις από την καθαφική ποίηση στο ξεκίνημά του και με βασικά χαρακτηριστικά στοιχεία τη λογοπλαστική τάση και την εικονοπλαστική ενάργεια. Ο προβληματισμός της Δημουλά, σαφώς υπαρξιακός, εκφράζει την αγωνιώδη αναζήτησή της για το νόημα της φθαρτής ανθρώπινης ζωής. Τα θέματα που κυριαρχούν στα ποιήματά της είναι η απουσία, η φθορά, η απώλεια, η μοναξιά και ο χρόνος. Στοιχεία της γραφής της είναι ο γοργός και αιχμηρός στίχος, ο ειρωνικός τόνος με τη χρήση των λέξεων της καθαρεύουσας, της τεχνολογίας, της αργκό ή και νεολογισμών, η φιλοπαίγμων διάθεση με την παράθεση αντίθετων ή ομόπων λέξεων, η ηθελπημένη αμέλεια στη σύνταξη και οι επαναλήψεις.

Η Κική Δημουλά έφυγε από την ζωή στις 22 Φεβρουαρίου 2020, σε ηλικία 88 ετών. Το τελευταίο διάστημα νοσηλευόταν, σε ιδιωτικό θεραπευτήριο των Αθηνών, με αναπνευστικά και καρδιολογικά προβλήματα.

(Πηγή: <https://www.sansimera.gr>).

Σχόλια της Καθηγήτριας Φιλολογίας Χρύσας Κοντορούση

Η Κική Δημουλά στο ποίημά της Φωνή σε αδειόδρομους [1981] μάς προδιαθέτει αμέσως ότι η φωνή διαμαρτυρίας κανενός δεν ακούγεται, αφού οι δρόμοι και όλοι οι χώροι είναι άδειοι από αυτόκοους και από τους έχοντες την εξουσία να μεταστρέψουν το κακό και τον γενικό όλεθρο σε κοινό καλό. Δεκαετίες πριν η ποιήτρια έκανε την διαπίστωση ότι δεν ακούγεται η φωνή της για τον σφετερισμό του δικαίου, τις ανισότητες, τον αφανισμό των ανθρώπων και του πλανήτη. Δικαιωμένη έφυγε η Δημουλά στις 22 Φεβρουαρίου 2020 εκφράζοντας με περίσκεψη ότι "είναι η φωνή μου άγνωστη / στα μεγάλα του πλανήτη μας δράματα....." "δεν είναι η φωνή μου ακουστή / στα φριχτά του πλανήτη μας δράματα". Διότι φωνή διαμαρτυρίας για το οφθαλμοφανές δίκαιο στην πολιτεία, στην κοινωνία, στο φυσικό περιβάλλον είναι ως φωνή βωώντος εν ερήμω των υπευθύνων που κωφεύουν λόγω ιδιοτελών σχεδίων. Και όχι μόνον η φωνή της δεν εισακούστηκε αλλά δεν έχει εισακουστεί η φωνή όλων αυτών, οι οποίοι μετά λόγου γνώσεως προτείνουν το ορθώς εφικτό, αναγνωρίζοντας ότι "αποφάσεις κυ-

κλοφορούν....μέσα σε αυθαιρεσίες αλεξίσφαιρες" σύμφωνα με τα εύστοχα λόγια της Δημουλά. Πού οφείλεται λοιπόν αυτή η κατάφωρη καταστρατήγηση του Δικαίου και της Αλήθειας? Το είπε η ποιήτρια "στην παμπάλαια, σεβάσμια στεντόρεια φωνή της Ανάγκης". Ποιητικά τα είπε όλα με την ακριβή γνώση του ειδήμονος. Την Ανάγκη περιστάσεων και καταστάσεων τόπου και χρόνου την έφεραν, ανεπαισθήτως και ερήμην μας χωρίς να γίνουν αντιληπτοί, όλοι αυτοί που ακολουθούν τα κέντρα εξουσίας και τα ίδια αυτά τα διεθνιστικά κέντρα των αποφάσεων. Σύμφωνα με την ποιήτρια η Ανάγκη είναι παμπάλαια, δηλαδή η πανταχού παρούσα όλων των εποχών και όλων των λαών σε περιόδους που έχει διασαλευτεί η νόμιμη ροή των πραγμάτων και αδήριτα γίνεται σεβαστή παρά τις ενστάσεις και αντιδράσεις των ανθρώπων, διότι η Ανάγκη με φωνή "στεντόρεια" καλύπτει και καθυποτάσσει όλων των άλλων τις φωνές. Και πώς κατίσχυσε τόσο δραματικά η Ανάγκη ως να παρακολουθούμε αρχαίο δράμα στο θέατρο? Απάντηση δίνει η ίδια η ποιήτρια: "Έτσι" τελεία παύλα. "Και όλα αυτά κυβερνημένα απ' το παμπάλαιο, πανίσχυρο Έτσι" Στην ζωή δεν υπήρξαν και δεν θα υπάρξουν απαντήσεις σε όλα τα γιατί που συμβαίνουν. Το σύγχρονο Έτσι που ζούμε το αποδίδει η Δημουλά στα "πυρηνικά συμφέροντα" και σε "ανισοτήτων άγριο λαθρεμπόριο". Σφαιρικά τα είπε πάλι όλα. "Είναι η φωνή μου παράμερη σαν γνώση και σαν φόβος, με το αδύναμο ισότονη ισόφωνη με την σιωπή. Φιλοσοφημένη αναγνώριση και παραδοχή της στυγνής πραγματικότητας που ζούμε. Με τον άξιο δικό της τρόπο ύψωσε φωνή διαμαρτυρίας και ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. Μάς είπε ποιητικά πού οφείλεται η στασιμότητα περί του πρακτέου. Επ' ουδενί. Εμείς να πασχίζουμε να ακουστεί η φωνή του Ορθού—Καλού ενάντια στο στρεβλό, το άδικο, το κακό. Δεν υπάρχουν ανέλπιδες διαμαρτυρίες και καταγγελίες του ολέθριου της ζωής που ζούμε. Υπάρχει πάντα για όλα και παντού ο συνειδητοποιημένος άνθρωπος και υπεύθυνος πολίτης, ο οποίος με γνώση των πραγμάτων και αντικειμενική θεώρηση των καταστάσεων, έχει ως ιερό στόχο να σπλιτεύει το κακό και την αυθαιρεσία και να τα καταγγέλλει... Από το τίποτα δεν γεννιέται και δεν βγαίνει τίποτα. Λέει η Δημουλά "Για σάς θα κάνω μια καλύτερη τιμή είπε το τίποτα στο Κάτι κι εκείνο το πλθίο τό 'χαψε. Το Κάτι που πάντα υπάρχει, σπίθα αναγέννησης και μέσα στα αποκαΐδια, μπορεί να θεριέψει..Και αυτό το Κάτι με την πανίσχυρη δύναμη της αντίδρασης των κοινωνιών στα τεκταινόμενα κατασκευής του ρομποτικού μετανθρώπου μπορεί να ανατρέψει τα καταχθόνια σχέδια των εξουσιαστών.

Χρύσα Κοντορούση.
22 Φεβρουαρίου 2020

Η αδημοσίευτη αυτοβιογραφία του Πέτρου Ξένου που καταγράφει το μεγάλο ταξίδι της ξενιτειάς κοντά σας και πάλι από την επόμενη Τετάρτη